

NACIONALINIŲ ARCHITEKTŪROS APDOVANOJIMŲ SKYRIMO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS. BENDROSIS NUOSTATOS:

1. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos ir Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Nacionalinių architektūros apdovanojimų skyrimo tvarkos aprašas (toliau – Aprašas) reglamentuoja Aplinkos ministerijos ir Kultūros ministerijos Nacionalinių architektūros apdovanojimų (toliau – NAA) misiją, viziją, tikslus ir vertybes, kategorijas, paraiškų gauti apdovanojimus (toliau – paraiška) teikimo tvarką, vertinimo kriterijus, vertinimo komisijos (toliau – komisija) sudėtį, komisijos darbo organizavimo tvarką ir apdovanojimų skyrimo tvarką.
2. NAA steigimą, skyrimo reglamentavimą vykdo ir vadovaudamosi šiuo aprašu organizuoja Aplinkos ir Kultūros ministerijos.
3. NAA organizuojami kas dvejus kalendorinius metus.

II SKYRIUS. APDOVANOJIMŲ MISIJA, VIZIJA, TIKSLAI IR VERTYBĖS:

4. NAA misija – propaguoti Lietuvos architektūrą, skatinti Lietuvos architektų profesinę veiklą, didinti visuomenės supratimą apie architektūros kokybės reikšmę.
5. NAA vizija – NAA žinomas ir pripažįstamas valstybinės reikšmės projektas, įtraukiantis architektų bendruomenę, visuomenę, valstybės valdymo institucijas, sulaukiantis didelio Lietuvos ir užsienio žiniasklaidos dėmesio.
6. **NAA tikslai:**
 - 6.1. skatinti Lietuvos architektų profesinę veiklą, orientuotą į Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo 14 straipsnio 2 dalyje nurodytas architektūros plėtros kryptis;
 - 6.2. skatinti kurti darnius, tvarius, inovatyvius, aukštos kokybės architektūros objektus;
 - 6.3. ugdyti architektūros žinias, jautrumą aplinkai;
 - 6.4. stiprinti architektų bendruomenės ir valstybės valdymo institucijų bendradarbiavimą;
 - 6.5. pripažinti ir įvertinti geruosius architektūros pavyzdžius;
 - 6.6. didinti Lietuvos architektūros žinomumą užsienyje.
7. **Vertybės:**
 - 7.1. reiklumas architektūros kokybei ir estetikai;
 - 7.2. darnumas, tvarumas;
 - 7.3. atvirumas, skaidrumas;
 - 7.4. bendruomeniškumas, įtraukumas, socialinis jautrumas;
 - 7.5. bendradarbiavimas (valstybės, architektų bendruomenės ir visuomenės);
 - 7.6. kontekstualumas;
 - 7.7. funkcionalumas;
 - 7.8. vietos pajautimas;
 - 7.9. inovatyvumas.

III SKYRIUS. APDOVANOJIMŲ KATEGORIJOS:

8. NAA kategorijos, į kurias gali pretenduoti pateikti darbai:

- 8.1. Didysis prizas: Geriausias kūrinys – pagrindinis nacionalinis architektūros apdovanojimas – renkamas iš visų kitose kategorijose nugalėjusių darbų.
- 8.2. Gyvenamosios architektūros kūrinys – apdovanojimas teikiamas geriausiam užbaigtos statybos (toliau – realizuotas) gyvenamojo būsto projektui. Kategorija apima visų tipų gyvenamuosius pastatus.
- 8.3. Kultūrinės ir socialinės architektūros kūrinys – apdovanojimas teikiamas geriausiam realizuotam kultūros, sporto, gydymo, mokslo, religinės ar specialios paskirties pastatui. Kategorija apima kultūros, sporto, gydymo, mokslo, religinės ir specialios paskirties pastatus.
- 8.4. Komercinės architektūros kūrinys – apdovanojimas teikiamas geriausiam realizuotam komercinės architektūros projektui. Kategorija apima visus negyvenamųjų pastatų grupės pograpių pastatus, išskyrus kultūros, sporto, gydymo, mokslo, religinės ir specialios paskirties pastatus.
- 8.5. Viešoji erdvė – apdovanojimas teikiamas geriausiam realizuotam visuomenei atviros erdvės projektui. Kategorija apima architektūros objektų formuojamas erdves, urbanistikos ir kraštovaizdžio architektūros darbus.
- 8.6. Tvarios inovacijos architektūroje – apdovanojimas teikiamas realizuotam projektui, kuriame išskirtinis dėmesys skiriamas inovatyvios ir tvarios architektūros aspektams.
- 8.7. Konversija – apdovanojimas teikiamas projektui už geriausiai šiandienos poreikiams pritaikytą pastatą, teritoriją ar infrastruktūrą. Kategorija apima visus realizuotus konversijų, renovacijos, rekonstrukcijos architektūros darbus, įskaitant viešąsias erdves ir teritorijas.
- 8.8. Kultūros paveldo objekto atnaujinimas – apdovanojimas teikiamas už realizuotą kultūros paveldo objekto (-ų) atkūrimą, renovaciją, pritaikymą šiandienos ir ateities reikmėms išryškinant kultūrinę, socialinę ir ekonominę vertę.
- 8.9. Urbanistikos kūrinys – apdovanojimas teikiamas urbanistikos projektui už išskirtinį dėmesį darnaus vystymosi principui. Kategorija apima visus parengtus ir patvirtintus urbanistikos ir miestų planavimo darbus.
- 8.10 Už architektūros teoriją ir sklaidą – apdovanojimas skiriamas svariausiam baigtam architektūros moksliniam, meniniam tyrimui ar publicistikos kūriniai.

9. Į bet kurią (-ias) iš Taisyklių 8.2–8.10 papunkčiuose išvardytų kategorijų nepretenduojant nei vienam darbui arba pretenduojant tik tiems, kurie komisijos daugumos sprendimu neatitinka minimalių Lietuvos architektūros įstatyme išvardytų architektūros kokybės reikalavimų, šios (-ių) kategorijos (-ų) nominantai ir nugalėtojai skelbiami nebus.

IV PARAIŠKŲ GAUTI APDOVANOJIMUS TEIKIMO TVARKA:

10. Paraiškų teikimo pradžia – vienų kalendorinių metų prieš NAA renginį gruodžio mėnuo, pabaiga – NAA renginio metų kovo mėnuo. Pasibaigus paraiškų teikimo terminui, paraiškos nepriimamos.
11. Kvietimą teikti paraiškas, kuriame nurodomi konkretūs paraiškų teikimo terminai, NAA organizatoriai skelbia: NAA (naapdovanojimai.lt) ir Aplinkos ministerijos interneto svetainėse (am.lrv.lt) – Aplinkos ministerija, Kultūros ministerijos interneto svetainėje (lrv.lt) – Kultūros ministerija. Kvietime nurodoma:
 - 11.1. paraiškų teikimo terminas;
 - 11.2 komisijos sudėtis;
 - 11.3 NAA vertinimo kriterijai;
 - 11.4 kita aktuali informacija.
12. Paraiškas gali teikti fiziniai ir juridiniai asmenys (toliau – pareiškėjai). Paraiškos dėl urbanistikos ir architektūros kūrinių, neatitinkančių Aprašo reikalavimų, nesvarstomos.
13. Paraiškos teikiamos už per dvejus kalendorinius metus iki apdovanojimų teikimo metų įgyvendintus (realizuotus arba patvirtintus, arba publikuotus (žr. kategorijų aprašymo reikalavimus) kūrinius (pvz., 2025 m. NAA teikiami 2023 m. sausio 1 d. – 2024 m. gruodžio 31 d. įgyvendinti kūriniai).
14. NAA gauti teikiamas architektūros objektas turi būti užbaigtos statybos originalus kūrinys, kurio projektavimas ir realizacija atitiko teisės aktų reikalavimus, autorius (-iai) nepažeidė Europos architektūros paslaugų teikėjų etikos kodekso, nustatančio visų Europos architektų profesinio elgesio standartą.
15. Į NAA gali pretenduoti:
 - 15.1. Lietuvos Respublikos teritorijoje įgyvendinti architektūros objektai (Aprašo 8.2–8.8 papunkčiuose nurodytos kategorijos);
 - 15.2. parengtas ir patvirtintas bet kurios teritorijos urbanistikos projektas ar miestų planavimo darbas (Aprašo 8.9 papunktyje nurodyta kategorija); mokslinis, meninis tyrimas ar publicistikos kūrinys, kurio tyrimo ir (ar) praktinio taikymo sritis
 - 15.3. tiesiogiai siejasi su Lietuvos architektūra arba yra aktuali Lietuvos architektūros raidai (Aprašo 8.10 papunktyje nurodyta kategorija);
16. Kūriniai paraiškoje turi būti priskirti vienai iš Aprašo 8.2–8.10 papunkčiuose nurodytų NAA kategorijų, į kurią pretenduoja. Didžiojo prizo kategorijai (Aprašo 8.1 papunktis) darbai nėra priskiriami. Šios kategorijos nugalėtojas renkamas iš Aprašo 8.2–8.10 papunkčiuose nurodytų kategorijų nugalėtojų.
17. Teikdamas paraišką, pareiškėjas patvirtina, kad:
 - 17.1. susipažino su Aprašu, pasižada laikytis jame nurodytų reikalavimų;
 - 17.2. NAA gauti teikiamas kūrinys atitinka Aprašo reikalavimus;

- 17.3. sutinka, kad visa pateikta medžiaga NAA organizatorių būtų publikuojama viešai – žiniasklaidos priemonėse, interneto svetainėse, socialiniuose tinkluose, spausdintiniuose ir (ar) elektroniniuose projektų kataloguose, informaciniuose stenduose, plakatuose, reklamos ekranuose, parodose ir kitose priemonėse (turi pateiktos medžiagos autorių sutikimą teikti paraišką ir viešai publikuoti visą NAA gauti pateiktą medžiagą, išskyrus asmens duomenis (jeigu pasiūlymą teikia ne autorius)) – norint informuoti visuomenę apie NAA pateiktus kūrinius, sudarant dalyvių sąrašus, teikiant kūrinius komisijai vertinti, skelbiant ir viešinant pretendentes į NAA ir NAA laimėtojus bei vėlesniais NAA metais informuojant apie anksčiau vykusią NAA pretendentes ir nugalėtojus;
- 17.4. sutinka registracijos formoje nurodytais kontaktais gauti NAA organizatorių siunčiamą su NAA susijusią informaciją;
- 17.5 sutinka, kad NAA organizatoriai susisiektų su pareiškėju registracijos formoje nurodytais kontaktais.
18. Paraiškos teikiamos NAA interneto svetainėje naapdovanojimais.lt užpildant tam skirtą elektroninę formą.

19. Paraiškoje pateikiama:

- 19.1. kūrinio pavadinimas;
- 19.2. informacija apie kūrinio autorių (-ius) – vardas (-as), pavardė (-ės), įmonės (-ių) arba mokslo įstaigos (-ų) pavadinimas (-ai), kad būtų galima identifikuoti pateiktų darbų autorius;
- 19.3. atstovo kontaktai (vardas, pavardė, elektroninis paštas, telefonas), kad būtų galima susisiekti pateiktos paraiškos klausimais ir informuoti apie NAA proceso eigą;
- 19.4. kūrinio užsakovas (nurodyti neprivaloma);
- 19.5. kūrinio metai (prie statinio rašomi statybos užbaigimo metai, prie urbanistikos projekto – patvirtinimo metai, prie mokslinio, meninio tyrimo ir publicistikos kūrinio – publikavimo metai);
- 19.6. trumpas kūrinio aprašymas (iki 250 žodžių);
- 19.7. vaizdinė medžiaga (objekto nuotraukos, eskizai, brėžiniai, schemos (privalomai taikoma tik statiniams, viešajai erdvei, urbanistikos ar miesto planavimo darbams): pateikiama nuo 5 iki 10 vienetų, rezoliucija – ne mažiau kaip 300 dpi, dydis – ne mažiau kaip 1000 pikselių visoms kraštinėms, iki 10 MB);
- 19.8. aiškinamasis raštas, kuriame detaliam aprašomas kūrinys (pateikiamas *.pdf formatu, ne daugiau kaip 1000 žodžių):
- 19.8.1. pagrindiniai rodikliai (privalomai taikoma tik pastatams);
- 19.8.2 kūrinio vieta (statinio adresas arba koordinatės; urbanistikos ar miesto planavimo darbo konkreti teritorija; architektūros mokslinio, meninio tyrimo ar publicistikos leidinio, kuriame publikuotas kūrinys, pavadinimas);
- 19.8.3. kūrinio pagrindinė idėja;
- 19.8.4. sprendimai ir medžiagos (architektūros kūrinio);
- 19.8.5. kūrinio realizacijos kaina (nurodyti nebūtina);
- 19.8.6. kūrinio vietos kontekstas, ryšys su aplinka, įtaka visuomenei ir (arba) kita aktuali informacija;

19.8.7. darbo aktualumo aprašymas, iškelti klausimai, tikslai, argumentai, metodologija, analizė, atradimai, jų svarba ir išvados, nuoroda į kūrinio šaltinį arba kūrinyje pateikiamas kaip vienas dokumentas (*.pdf formatu) (taikoma pateikiant mokslinį, meninį tyrimą ir publicistikos kūrinį).

20. NAA organizatoriai pateiktą asmens informaciją kaupia, saugo ir tvarko vadovaudamiesi 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). Asmens duomenų valdytojas ir tvarkytojas – Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija.

V SKYRIUS. VERTINIMO KRITERIJAI:

21. Atsižvelgiant į NAA kategorijų specifiką, NAA tikslus ir vertybes rekomenduojami vertinimo kriterijai:

- 21.1. Aprašo 8.2–8.9 papunkčiuose nurodytų kategorijų kriterijai turi atliepti 7 punkte nurodytas NAA vertybes, Naujojo europinio bauhauzo iniciatyvą, Davoso Baukultur kokybės sistemą, Lietuvos Respublikos architektūros įstatyme nustatytus architektūros kokybės kriterijus.
- 21.2. Aprašo 8.1 papunktyje nurodytos kategorijos nugalėtoju renkamas išskirtinai kokybiškos architektūros kūrinyje, atliepiantis šiandienos ir ateities aktualijas.
- 21.3. Aprašo 8.9 papunktyje nurodytos kategorijos vertinimo kriterijai:
 - 21.3.1 originalumas (kokius naujus požiūrius į architektūrą, architektūros profesiją ir aplinką atspindi darbas);
 - 21.3.2. svarba (kaip tyrimas gali suteikti naujų su architektūra ir aplinka susijusių žinių);
 - 21.3.3 tikslumas (tyrimo tikslumas ir metodologijos aiškumas);
 - 21.3.4. komunikacija (pateikiamų idėjų aiškumas, galimybė sudominti ne specialistus).
- 21.4 Kategorijų vertinimo kriterijai skelbiami kvietime teikti paraiškas.

VI SKYRIUS. VERTINIMO KOMISIJOS SUDĖTIS:

22. Paraiškas vertina Aplinkos ministerijos sudaryta ir su Kultūros ministerija suderinta komisija.

23. Komisiją sudaro 9 specialistai (toliau – komisijos nariai), tarp kurių:

- 23.1. 6 šių specializacijų architektai:
 - 23.1.1. 2 statinių architektai;
 - 23.1.2. 2 architektai urbanistai;
 - 23.1.3. 1 kraštovaizdžio architektas;
 - 23.1.4. 1 architektas kultūros paveldo specialistas;
- 23.2. 3 architektūros dėstytojai arba architektūros tyrėjai.

24. Komisijos narius siūlo:

- 24.1. Lietuvos architektų rūmai – 1 statinių architektą, 1 architektą urbanistą ir 1 architektą kultūros paveldo specialistą;

- 24.2. Lietuvos architektų sąjunga – 1 statinių architektą ir 1 architektą urbanistą;
 - 24.3. Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjunga – 1 kraštovaizdžio architektą;
 - 24.4. Vilniaus dailės akademija, Vilniaus Gedimino technikos universitetas ir Kauno technologijos universitetas – po vieną architektūros disciplinos dėstytoją arba architektūros tyrėją.
25. Komisijos nario kadencija – vieni metai.

VII SKYRIUS. VERTINIMO KOMISIJOS DARBO ORGANIZAVIMO TVARKA:

26. Organizatorius skiria sekretorių (toliau – komisijos sekretorius), kuris nėra komisijos narys.
27. Komisijos sekretorius:
- 27.1. per 3 darbo dienas nuo paskyrimo pasirašo konfidencialumo pasižadėjimą pagal Taisyklių 2 priede pateiktą formą;
 - 27.2. protokoluoja visus komisijos posėdžius;
 - 27.3. skaičiuoja komisijos balsus;
 - 27.4. kviečia komisijos narius į pirmąjį komisijos posėdį, ne vėliau kaip prieš 5 kalendorines dienas informuodamas apie posėdžio dieną ir laiką;
 - 27.5. surenka, susistemina pateiktų paraiškų medžiagą, atlieka jos administracinę patikrą ir, jeigu būtina, susisiekiama su pareiškėju paraiškoje nurodytais kontaktais dėl informacijos papildymo (gavęs sekretoriaus paklausimą, pareiškėjas turi per 3 darbo dienas, skaičiuojant nuo paklausimo dienos, pateikti papildomą informaciją);
 - 27.6. ne vėliau kaip likus 5 darbo dienoms iki paraiškų teikimo termino pabaigos elektroniniu paštu pateikia komisijos nariams pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimus ir nešališkumo deklaracijas pagal Aprašo 1 ir 2 prieduose pateiktas formas (komisijos nariai konfidencialumo pasižadėjimus ir nešališkumo deklaracijas privalo pasirašyti iki paraiškų teikimo termino pabaigos);
 - 27.7. pasibaigus paraiškų teikimo terminui, per 10 darbo dienų pateikia komisijos nariams susipažinti pagal NAA kategorijas susistemintą paraiškų medžiagą;
 - 27.8. ne anksčiau kaip po 20 darbo dienų nuo paraiškų medžiagos pateikimo komisijos nariams kviečia juos į antrąjį posėdį, kuriame renkami NAA kategorijų nominantai;
 - 27.9. organizuoja komisijai NAA kategorijų nominantų lankymą;
 - 27.10. komisijai aplankius NAA nominantus, kviečia ją į trečiąjį posėdį.
28. Pirmajame posėdyje pristatomi komisijos nariai, komisijos narių balsų dauguma išrenkamas komisijos pirmininkas, atsižvelgiant į Aprašo V skyriuje nurodytus rekomenduojamus NAA kategorijų vertinimo kriterijus (komisija turi teisę juos papildyti ir pakoreguoti) patvirtinami NAA kategorijų vertinimo kriterijai.
29. Antrajame posėdyje komisijos nariai, vadovaudamiesi NAA vertinimo kriterijais, siūlo ir renka NAA kategorijų nominantus. Kiekvienos NAA kategorijos nominantų išrenkama ne daugiau kaip 5. Komisijos pasiūlyti nominantai nurodomi komisijos posėdžio protokolo priede.
30. Komisija turi teisę apdovanojimui gauti pateiktą kūrinį motyvuotai priskirti kitai NAA kategorijai. Motyvai nurodomi posėdžio protokole.

31. NAA kategorijų nominantai NAA organizatorių viešai paskelbiami iki birželio 1 dienos NAA interneto svetainėje (naapdovanojimai.lt); jie NAA organizatorių sprendimu papildomai gali būti skelbiami ir kitose Aprašo 46 punkte nurodytose visuomenės informavimo priemonėse.
32. Komisijos nario darbai negali būti teikiami NAA gauti.
33. Komisijos narys, jeigu jis yra asmeniškai suinteresuotas komisijos sprendimo rezultatais ir priimamas komisijos sprendimas gali turėti jam materialinės ar kitokios asmeninės naudos arba sukelti interesų konfliktą (interesų konfliktą galinčios sukelti aplinkybės nurodytos Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo 18 straipsnio 4 dalies 1–3 punktuose), privalo apie tai raštu informuoti komisijos pirmininką ne vėliau kaip prieš 10 darbo dienų iki antrojo komisijos posėdžio pradžios, nuroydamas interesų konfliktą galinčias sukelti aplinkybes ir nusišalinti nuo komisijos darbo.
34. Komisijos nariui nusišalinus, Aprašo 24 punkte nurodyta organizacija į jo vietą siūlo kitą asmenį, kuris iki susipažinimo su paraiškėmis privalo pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą ir nešališkumo deklaraciją pagal Aprašo 1 ir 2 prieduose pateiktas formas.
35. Nusišalinus komisijos pirmininkui, komisijos nariai paprasta balsų dauguma iš nenusišalinusių komisijos narių išrenka kitą komisijos pirmininką.
36. Iki trečiojo komisijos posėdžio NAA kategorijų nominantus komisija lanko gyvai. Nominantų lankymą organizuoja komisijos sekretorius, o finansuoja NAA organizatorius.
37. Trečiajame komisijos posėdyje komisijos nariai, vadovaudamiesi NAA vertinimo kriterijais, išrenka Aprašo 8.2–8.10 papunkčiuose nurodytų NAA kategorijų nugalėtojus, o iš jų išrenkamas Aprašo 8.1 papunktyje nurodytos NAA kategorijos nugalėtojas.
38. Į NAA kategorijos (-ų) apdovanojimą pretenduojant tik vienam komisijos atrinktą nominantui, nėra prievolės skelbti jį kategorijos nugalėtoju. Komisija, įvertinusi šio darbo ir kitų NAA kategorijose nuominuotų darbų lygį, gali priimti motyvuotą sprendimą atitinkamos kategorijos nugalėtojo nesiūlyti (motyvai nurodomi komisijos posėdžio protokole).
39. Komisijos išrinktų visų NAA kategorijų (Aprašo 8 punktas) nugalėtojai nurodomi komisijos posėdžio protokolo priede. Protokolo priede taip pat pateikiama informacija, kaip kiekvienos kategorijos nugalėtojas atliepia NAA vertinimo kriterijus, ir kiti argumentai, nulėmę jo pergalę.
40. Komisijos posėdis yra teisėtas, kai į jį yra atvykę ar nuotoliniu būdu dalyvauja ne mažiau kaip 2/3 komisijos narių.
41. Visus komisijos posėdžių protokolus pasirašo komisijos pirmininkas ir komisijos sekretorius.
42. Visų komisijos posėdžių protokolus su priedais komisijos sekretorius pateikia aplinkos ir kultūros ministrams ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo kiekvieno komisijos posėdžio pabaigos.
43. Visų komisijos posėdžių metu daromi vaizdo ir (ar) garso įrašai, kurie saugomi, iki priimamas sprendimas skirti apdovanojimą.
44. Komisijos nariams už darbą posėdžiuose moka NAA organizatoriai.

VIII SKYRIUS. APDOVANOJIMŲ SKYRIMO TVARKA:

45. Būsimų NAA apdovanojimų metais, iki birželio 1 dienos, NAA organizatoriai paskelbia Aprašo 8.2–8.10 papunkčiuose nurodytų NAA kategorijų nominantus (jei tokių yra);
46. NAA nominantai NAA organizatoriaus pasirinkimu skelbiami (objektų vaizdinė medžiaga ir aprašymai) interneto svetainėse, socialiniuose tinkluose, žiniasklaidoje, informaciniuose stenduose, plakatuose, reklamos ekranuose ir kitose visuomenės informavimo priemonėse.⁴⁷
47. Remdamiesi komisijos pasiūlymu, aplinkos ir kultūros ministrai priima sprendimą dėl NAA skyrimo. NAA apdovanojimų metais, liepos 1-ąją dieną, NAA renginyje už nugalėjusius kūrinius įteikiami apdovanojimai.
48. Apdovanojimai įteikiami nugalėjusių kūrinių autoriams.
49. Apdovanojimą sudaro menininko sukurta NAA statulėlė ir aplinkos ir kultūros ministrų Aplinkos ir Kultūros ministerijų vardu pasirašytas diplomatas.